

U L U S L A R A S I
N E C İ P F A Z İ L K İ S A K Ü R E K
S E M P O Z Y U M U

20-22
MAYIS
2013
KONYA

ULUSLARARASI NECİP FAZİL KISAKÜREK SEMPOZYUMU
20-22 MAYIS 2013 - KONYA / TÜRKİYE
INTERNATIONAL NECİP FAZİL KISAKÜREK SYMPOSIUM
MAY 20-22, 2013 - KONYA / TURKEY

BİLDİRİLER KİTABI / PROCEEDINGS

KOORDİNATÖR / COORDINATOR: DR. MÜCAHİT SAMİ KÜÇÜKTIĞLI

EDİTÖRLER / EDITÖRLER: PROF. DR. ÂLİM GÜR
DOÇ. DR. ALİ TEMİZEL
OKT. HARUN YILDIZ

EDİTÖR YARDIMCILARI / ASSISTANT EDITORS: AR. GÖR. AYSUN EREN
AR. GÖR. GAMZE GİZEM ERTAN
AR. GÖR. YAŞAR KESKİN

ISBN 978-605-389-128-4

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI/
THE METROPOLITAN MUNICIPALITY OF
KONYA CULTURAL PUBLICATIONS: 228

SERTİFİKA No / PRODUCER CODE: 21473

BASKI-ÇİLT / ISSUE-VOLUME: OLGUN ÇELİK
+90 332 342 3220
FEVZİ ÇAKMAK MAH.10670 SOK. No:26
KARATAY/KONYA

YAPIM / PRODUCTION: KÜLTÜR A.Ş.
+90 332 352 81 11

KONYA
NİSAN 2014

NECİP FAZIL'IN “ ÖFKE VE HİCİV”LERİ ÜZERİNE

On Necip Fazıl's “Anger and Satires”

Ahmet SEVGİ

Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ahsevgi@selcuk.edu.tr

ÖZET

Bu bildiride Necip Fazıl'ın beyit formunda dile getirdiği ânlık/enstantane tespitleri ele alınarak telkin-den ziyade tebliğ edalı bu beyitlerden bazı örnekler sunulmuş ve çağrışımları üzerinde düşünce egzersizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Necip Fazıl, beyit, telkin, tebliğ, çağrışım.*

ABSTRACT

In this notice, while Necip Fazıl's instantaneous findings articulated in the form of couplets are handled, some examples of these couplets, which are in the manner of notification rather than inspiration, are presented and also thinking exercise is performed over their associations.

Key Words: *Necip Fazıl, couplet, inspiration, notice, association.*

Doğu edebiyatında damıtık/rafine fikirlerin nazmen ifade edilmesi bir gelenektir. Farslar bunu daha çok "rubâî" nazım şekliyle yapmışlardır. Biz Türkler ise böyle ânlık/enstantane tespitlerimizi önceleri "tuyuğ", sonraları da "kat'a", "rubâî" yahut "beyit" formunda dile getirmeyi tercih etmişiz. Büyük Türk şairi Necip Fazıl da; kendi imzası yanında, "Ozan", "Ozanbaşı" gibi müstear adlarla, "Hiciv" veya "Öfke ve Hiciv" serlevhası altında, telkinden çok tebliğ edalı birçok beyit vücuda getirmiştir ki biz bu tebliğimizde onlardan bazı örnekler sunarak açıklamaya ve tedâfîleri üzerinde düşünce talimi yapmaya çalışacağız.

Necip Fazıl, sözünü ettiğimiz beyitleri hakkında şunları söyler:

"Sadece sâf ve üstün şiiriyet belirtici manzûmelerimi 'Çile' kitabıma ayırırken, bunların bir kat altında, telkinden ziyade tebliğ mahiyetinde, çoğu aforizma ve içtimâî dâvâ edâli enstantanelik bazı his ve fikir 'noktalamalar'ımı Raporlar'da sergilemek kararındayım."¹

"Külliyat" içinde neşredilen üstadın "Öfke ve Hiciv" adlı eseri ise, yayınevi tarafından şöyle takdim ediliyor:

"Eser, büyük şiirini, dünya edebiyatına 'Çile' ile armağan eden büyük Türk şairinin, 1947 yılından başlayarak birçok gazete ve dergide 'Ozan' veya 'Ozanbaşı' gibi çeşitli isimlerle yayınlanmış satirik mahiyetteki günlük şaka ve fantezileriyle, nazım formu içinde ânlık tespit ve öfkelerini noktlayan bazı manzumelerinden ibaret olup 'b.d. yayınları' tarafından derlenmiştir."²

Yayınevinin bu notundan Necip Fazıl'ın 1947 yılından itibaren "ânlık tespit ve öfkeleri"ni nazma dökmeye başlamış olduğu gibi bir anlam çıkıyorsa da kanaatimizce bu tip beyitlerin yazılışı çok daha öncelere gider. "Çile" kitabını inceleyenler bunu göreceklerdir.

Üstadın "Telkinden ziyade tebliğ mahiyetinde, çoğu aforizma ve içtimâî dâvâ edâli enstantanelik bazı his ve fikir noktalamaları" olarak nitelendirdiği söz konusu beyitlerin sayısı "Öfke ve Hiciv"de 166, "Çile"de de 220 olmak üzere toplam 386'dır. Bu 386 beyitten tarihi en eski olanla konuya girmek istiyorum:

TAM OTUZ YIL

"Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;

Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum."³

(1934)

Bilindiği üzere Necip Fazıl için hayatının 30. yılı yani 1934 çok önemlidir. Üstadın 1940 yılında yazdığı:

ALLAH DOSTU

"Allah dostunu gördüm, bundan altı yıl evvel;

Bir akşamdı ki zaman, duracak kadar güzel."⁴

(1940)

beytinde sözünü ettiği ve hayatının akışını değiştiren "Allah dostu" Seyyid Abdülhakim Arvası'dır. (1865-1943) Necip Fazıl "O VE BEN" adlı eserinde, yeni bir dünyaya adım attığı o günleri şöyle anlatır:

¹ RAPOR (aylık dergi-kitap) Sayı:13, b.d. Yayınları, İst. 1980, s. 47.

² Necip Fazıl Kısakürek, Öfke ve Hiciv, b.d. Yayınları, İst. 1988, s. 5.

³ Necip Fazıl Kısakürek, Çile, b.d. Yayınları, İst. 2011, s. 35.

⁴ Age., s. 76.

"O Efendi Hazretleri ki kendisini buluncaya kadar geçen hayatım, onu beklemekten, bekleyiş sıkıntılarını içinde kıvrılmaktan başka bir şey değildi.

Buldum; ve yine bulduğumu anlayamadım.

İçime yerleştirilen saatli bombadan haberim yok.

Her şeyin bir saati olduğundan haberim yok.

Zaman akıyor...

[...]

Bir gece... Sabaha karşı...

Herkes uykuda... Yalının yemek odasında bir yazı yazıyorum. Gecenin ilk saatlerinden beri üstüne abandığım bir yazı... Yazıda bir dünya muradı üzerindeyim. Fakat bu muradı öyle kurcalıyor, onun künhüne; içine nüfuz etmek için öyle çırpıyorum ki nihayet onun da, her şeyin de sınırını aşmış gibi bir şey oluyorum. Karşıma 'Rakip' ismiyle Allah çıkıyor ve artık o murat bana bir şey ifade etmez oluyor. Gökte, tam bir mesafe emniyetiyle uçarken birden bire bir duvara çarpıp çarpıp gibi bir hal... İnandığım dünya bir anda elimden çıkıyor ve ben kalemimi bırakıp dehşetler içinde başımı tutuyorum.

Edebiyat ve sanat yapmıyorum, azametli bir vakıta, sert bir oluş hendesesi üzerindeyim.

Tam o anda ensemde, balyozla vurulmuş gibi bir ses duyuyorum. O ân, kül olmak üzere olduğumu yahut beynimin bir atom gibi çatlamak üzere bulunduğunu sezercesine yerimden fırlıyorum; elektriği açık bırakarak kendimi dışarıya atıyorum, merdivenleri beyninden kurşun almış bir yaralıdan beter bir yıkılışa çıkıyor ve kendimi yatağa atıyorum. Ve kedine, mevcut bütün enerjimle emir veriyorum:

-Uyu!..

Bu öyle sert bir emir ki cihanda benim cinsimden hiçbir fânî, nefesine böylesini verememiştir.

[...]

Uyuyorum... Yahut müthiş bir his iptali altında kendimden geçiyorum.

Ertesi sabah kalktığı zaman, dünya benim için başka bir dünyadır.

Bu hali biraz daha yakından görebilmek için, ondan üç dört yıl sonra yazdığım ve evvelâ 'Senfoni', arkasından 'Çile' ismini verdiğim ve en çok sevdiğim şiiri okumak lâzım...

Ensemde örsünde bir demir balyoz;

Kapandım yatağa son çare diye.

Bir kanlı şafakta bana çil horoz,

Yepyeni bir dünya etti hediye."⁵

Kendi ifadesiyle, üstat artık ne şairdir, ne de fıkra muharriri:

"Ben artık ne şairim, ne fıkra muharriri!

Sadece, beyni zonk zonk sızlayanlardan biri!"⁶

Bundan sonra Necip Fazıl'ı fikir sancısı çeken bir dâvâ adamı olarak görüyoruz. Şairliği ve fıkra muharrirliğini cücelere bırakmıştır, onun gözü büyük sanatkârlıktadır. Büyük sanatkârlık ise Allah'ı aramaktır:

⁵ Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, B.D. Yayınları, İst. 1995, s. 100-101.

⁶ Kısakürek, Çile, s.402.

SANAT

"Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış;
Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış..."⁷

(1939)

Bunun içindir ki Necip Fazıl'ın beyitleri içerisinde "Allah"la ilgili olanı büyük bir yekûn teşkil eder. Onun; ağzını bağlayıp dinleseler, nabzının "Allah, Allah" diye attığını duysalar, dediği şu beyti ne kadar güzel değil mi?

AĞZIMI DİKSELER

"Tel tel ve iplik iplik dikseler de ağzımı;
Tek ses duysalar; Allah... Yokdayanlar nabzımı..."⁸

(1973)

Necip Fazıl'ın "öfke ve hiciv"lerinde dîni unsurların öne çıkmış olduğunu görüyoruz. Özellikle "namaz"la ilgili tespitleri dikkate şayandır:

Bu fânî dünyada namaz vaktinden başka özlediği bir ân kalmadığını söyleyen üstat, onsuz ebedî hayat da olsa istemez:

KALMADI

"Bu kasvet dünyasında kalmadı özlediğim,
Namaz vaktinden başka, ânını gözlediğim..."⁹

(1976)

NAMAZ

"Namaz; sancıma ilaç, yanık yerime merhem...
Onsuz, ebedî hayat benim olsa istemem!"¹⁰

(1978)

Bu yüzden Necip Fazıl, cehennem korkusuyla kötülüklerden uzak durmanın yahut cennet ümidiyle namaz kılmanın ihlâsa uymayacağını ifade eder:

İHLÂS

"Cehennem olmasa da şerden yılacak insan...
Ve cennet de olmasa namaz kılacak insan..."¹¹

(1980)

Necip Fazıl, namazın gerçek anlamda ibadet olabilmesi için rûhuna uygun olarak kılınması gerektiğini söyler. Aksi halde, belli vakitlerde belli hareketleri kurgulu robotlar da yapar:

⁷ Age., s. 39.

⁸ Age., s. 43.

⁹ Age., s. 279.

¹⁰ Age., s. 458.

¹¹ Kısakürek, Öfke ve Hiciv, s. 157.

NAMAZ

"Namazları bitince, eşinirler otlarda,
Kılar böyle namazı, kurgulu robotlar da..."¹²

(1983)

PERENDEBÂZ

"Niceleri namazda gaflet perendebâzi,
Kurgulu oyuncak da kılar böyle namazı..."¹³

(1978)

Yine "namaz" konusuna dâhil edebileceğimiz "secde" hakkında üstadın söylediği şu beyit de dikkat çekicidir:

BAŞ

"Eklense de başıma dünyada kaç baş varsa,
Başım, onların hepsi için secdeye varsa..."¹⁴

(1974)

Necip Fazıl'ın "iman"la ilgili şu tespiti de üzerinde durulmaya değer:

ÖFKE

"Razı mısın, olmasın kaşı gözü sîmânın?
Hiçbir değeri yoktur, öfkesi yok îmânın..."¹⁵

(1977)

Söz konusu beytin arka planında Hz. Peygamberin şu sözünün olduğu kanaatindeyim:

"Her kim bir münker (dince uygun görülmeyen, caiz olmayan) işlendiğini görür de eliyle değiştirmeye gücü yeterse onu eliyle değiştirsin. Buna kudreti yoksa diliyle değiştirsin. Diliyle de değiştirmeye muktedir değilse kalben buğuz etsin. Bu da imanın en zayıfıdır..."¹⁶

Demek ki en zayıf iman olarak nitelendirilen "kötülöklere karşı kalben buğuz etme" de yoksa (öfkesiz iman) böyle bir iman, kaşı gözü olmayan yüz gibidir.

Yukarıda işaret edildiği üzere, Necip Fazıl'ın "Öfke ve Hiciv"lerinde dînî unsurlar ağırlıkta olsa da üstat içtimâî konularda da birçok beyit yazmıştır. Birkaç örnek de onlardan vermek istiyorum:

Malum, insanın en önemli özelliklerinden biri de onun düşünme gücüne sahip olmasıdır. Bugün yeryüzünde kültür ve medeniyet namına ne varsa biz hepsini insan beynine borçluyuz. Ancak, maalesef insanlığın -büyük çoğunlukla- düşünmekten uzak, yiyip içip gezip eğlenme peşinde olduğu da bir gerçek:

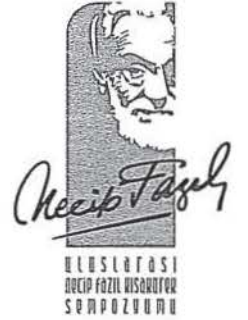
¹² Age., s. 151.

¹³ Age., s. 125.

¹⁴ Kısakürek, Çile, 93.

¹⁵ Kısakürek, Öfke ve Hiciv, s. 121.

¹⁶ Sahih-i Buhari Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercemesi (Mütercimi: Ahmed Naim), Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1978, Cilt: 3, s. 177

DÜŞÜNMEK

"Bana biricik gıda, aç ve susuz, düşünmek;
Sizinsé düşünçeniz, yemek, yatmak, eşinmek..."¹⁷

(1974)

Toplum hayatının temelinde sosyal dayanışma vardır. Refah düzeyi ne kadar yükselirse yükselsin fertler arasında muhakkak ihtiyaç sahipleri vardır ve olacaktır. Bu sebeple, insan her zaman nefis muhasebesi yaparak elindekini başkalarıyla paylaşmasını bilmelidir:

NİZAM

"Nefsini hesâba çek, elinde kalem ve kâğıt;
Allah sana verince sen de kullara dağıt..."¹⁸

(1980)

Aslında yazılan ve söylenen her şeyin merkezinde insan var. Oysa insanoğlu azgın bir suda kırık bir tekneye binmiş meçhule doğru kürek sallamakta olduğundan habersiz, ya mesut bir zâlim ya da mağrur bir câhil. Ne büyük tezat değil mi?

İNSAN

"İnsan, bir mesut zâlim, insan bir mağrur câhil;
Tekne kırık, su azgın ve kayıplarda sâhil..."¹⁹

(1983)

Necip Fazıl'ın dînî konular ve içtimâ meselelere dâir ânlık tespitlerinden sunduğumuz -doyumluk olmasa da tadımlık- bu numûneleri, Hz. Mevlânâ'nın meşhur eseri "Mesnevî"nin ilk beyitleri arasında geçen:

"Herkes, kendi zannınca bana dost oldu; içimdeki sırlarımı ise kimse aramadı"²⁰ sözünü çağrıştıran ve kanaatimizce üstadın kişiliğini en iyi yansıtan şu beyitle tamamlamak arzu-sundayım:

FİKİR SANCISI

"Lâfımın dostusunuz, çilemin yabancısı,
Yok mudur, sizin köyde, çeken fikir sancısı?"²¹

(1980)

Kısacası; Necip Fazıl, "Öfke ve Hiciv" adını verdiği ânlık tespitlerini beyit formunda dile getirmiştir. Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere söz konusu beyitler hem "veciz" hem de "hikmet-âmiz"dir. Şair, sayfalarca anlatılması gereken "hikemî" bir düşünceyi bir beyte sığdırmayı başarmıştır. Bu hâliyle "Öfke ve Hiciv"lerin toplumda önemli bir karşılığı olduğu muhakkaktır...

¹⁷ Age., s. 93.

¹⁸ Age., s. 160.

¹⁹ Kısakürek, Çile, s. 107.

²⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, Mesnevî ve Şerhi, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1985, Cilt: 1, s. 26

²¹ Age., s. 433.

KAYNAKÇA

KISAKÜREK, Necip Fazıl, Öfke ve Hiciv, b.d. Yayınları, İst. 1988.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, Çile, b.d. Yayınları, İst. 2011.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, O ve Ben, b.d. Yayınları, İst. 1995.

RAPOR (aylık dergi-kitap) Sayı:13, b.d. Yayınları, İst. 1980.

